

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Philippi Servii E Societate Iesv Amicus Fidelis Vsque Ad
Mortem: Sive Modvs Ivvandi Moribvndos, Ægris, Sanisqve
Perinde Vtilis**

Servius, Philippe

Leodii, 1648

Amici Fidelis Vsque Ad Mortem Pars Tertia, Sive Resolvtiones Morales In
gratiam moribundorum è varijs Auctoribus collectæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-60032](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-60032)

AMICI FIDELIS

VSQVE AD MORTEM

PARS TERTIA,

SIVE

RESOLUTIONES MORALES

In gratiam moribundorum è varijs

Auctoribus collectæ.

Quoniam non rarò contingit vt
 qui moribundos siue ex officio,
 siue ex caritate inuisunt, diffi-
 cultatem patiantur in quibusdam ca-
 sibus non præmeditatis; existimaui nõ
 ingratum fore, si non meas, sed do-
 ctorum Virorum Resolutiones non-
 nullas in medium afferrem, quas ad
 manum haberet Amicus fidelis, ijs-
 que, sicubi aqua hæreret, vti posset.
 Eos dumtaxat casus attingam qui in-
 stituto meo conueniunt, moribundis,
 vt plurimùm, fauentiores, quique in
 Sacra-

Sacramentorum Pœnitentiæ, Communionis & Extremæ Vnctionis administratione accidere solent. Quia verò ab alijs potiùs quàm à me, Resolutiones proficiscentur, Philareti nomen tantisper assumam, & Amici fidelis interrogationibus aliorum potiùs quàm meo nomine respondebo.

PROLOQVIVM.

PHILARETVS.

Quid mihi auctor es, Amice mi, an ut hîc subsistam? & quæ prolixè satis hætenus dicta sunt in moribundorum gratiam, maiore cum otio expendenda tibi relinquam?

AMICVS FIDELIS. Caue amabo, Philarete, caue stadio pedem ante efferas quàm ad metam perueneris: Superfunt conscientiarum nodi non pauci, ijque plusquam Gordiani, qui, non Alexandri gladio, sed acutiore ingenij tui acie dissoluendi sunt. De moribundis adiuuandis telam bellè orditus es, ea nimirum pertexenda est. Ego, rudis licet in hac arte, dubiorum
licia

licia subinde suggeram, quæ tu, vel
perspicuitatis radio illustres, vel dis-
cretionis pectine discrimines.

PHIL. Videtis ne licia tua, Stagi-
ritæ lycea, aut Palladistextrinam plus
æquo redoleant: rem ipsam, non ver-
borum ampullas amant Theologi mo-
rales; proinde, si me audies, altos il-
los dictionis cothurnos exues, soccos-
que humiliores indutus, ad rem quam
paras, de plano aggredieris.

AMICVS FID. Quando ita vis iu-
besvè, non modò soccos, sed & popu-
larem penulam induo.

R CAPVT

CAPVT PRIMVM.

De Confessione.

*Dubiorum quæ circa Sacramenti
Confessionis administrationem
accidere possunt, Resolu-
tiones moribundis
fauorabiles.*

Quæritur primò :

Quid faciendum Amico fideli, id est Pa-
rocho vel alteri Sacerdoti, qui euoca-
tur ad moribundum qui loqui non potest ?

Vt ad hanc quæstionem exactè ma-
gis respondeatur, nonnulla priùs con-
sideranda sunt.

1. An moribundus qui voce non potest, nutibus saltem absolutionem à Sacerdote postulet ?
2. An signa saltem aliqua contritionis præsentem Sacerdote exhibeat ?
3. An priusquam Sacerdos adue-nerit, voce, vel nutu absolutionem pe-
tierit,

tierit, vel saltem signa aliqua contritionis ediderit? idque aduenienti presentique Sacerdoti significant coram ægroto testes idonei?

4. Quid si id ipsum idonei illi testes affirmant Sacerdoti, non coram ægroto, sed in platea, in foro vel in agro? poteritne Sacerdos ille moribundum, si superstitem repererit, præsens præsentem absolueret?

5. Quid si moribundus sensibus omnibus destitutus, neque voce, neque nutu absolutionem petierit, neque signa vlla contritionis ediderit?

Antonius Diana multæ vir eruditionis ac lectionis, Partis suæ tertiæ Tractatu tertio, propositam hanc nostram quæstionem, operosè admodum (allata longa Auctorum variantium serie) vtramque in partem disputat.

Eam ego partem tantummodò quæ moribundo magis fauebit (si tamen idoneis auctorum rationumque adminiculis fulciatur) in medium adferam. Esto itaque,

R. 2

PRIMA

PRIMA RESOLVTIO.

Danda est absolutio ei, qui (loqui cum non possit) eam nutibus à Confessario exposcit.

Pro hac Resolutione stant Doctores benè multi; quam etiam determinant Canones & Rituale Romanum editum iussu PAVLI V. anno 1615. vbi sic habetur:

Quod si inter confitendum, vel etiã antequam incipiat confiteri, vox & loquela ægrum deficiat, nutibus & signis conetur, quo ad eius fieri poterit, peccata pœnitentis cognoscere; quibus vtrumque vel in genere vel in specie cognitis, vel etiam si confitendi desiderium siue per se, siue per alios ostenderit, absoluendus est. Ex quibus verbis, etsi ad sequentes casus aperta satis pateat responsio, ad maiorem tamen firmitudinem sit.

SECUNDA RESOLVTIO.

Moribundus qui lingue vsu destitutus est, si pugno pectus pulsatur, si suspirans oculos in calum attollit, aut aliud doloris signum ostendit, absoluendus est à Sacerdote qui presens hoc videt.

Et

Et ratio est quia signa pœnitentis a Lay-
 animi quæ præsentem mortis periculo *man in*
 eduntur, censerì debent directa ad sa- *Theol.*
 cramentalem absolutionem; cùm in *moralì*
 tali statu constituti optimum animæ *l. 5. rr.*
 suæ remedium desiderare soleant. a *6. c. 8.*

Quod si dubitetur an hæc signa or- *nu. 4.*
 ta sint ex vi contritionis, an ex mœ- *Cha-*
 rore & angustia mortis, ad vitandum *peau-*
 sacrilegij periculum dari poterit ab- *uil tra.*
 solutio sub conditione, si nimirum ta- *de Sa-*
 lis materia sufficiens sit ad absolutio- *cram.*
 nis ministracionem. Ita Layman ibi- *admin.*
 dem & Sancius in selectis disputatio- *tempo-*
 nibus, disp. 44. nu. 35. *repestis*

TERTIA RESOLVTIO.

Quod si moribundus præsentem Sacerdote ne-
 que absolutionem nutu petere, neque pœ-
 nitentis signa edere possit; ediderit verò
 eo absente, idq; idoneis testibus compro-
 betur, poterit tunc Sacerdos præsentem mo-
 ribundum præsentem absolvere.

Pro hac sententia citantur à Diana
 Auctores non infimæ notæ plusquam
 triginta, quos inter est D. Thomas o-
 pusculo 63. §. de Extrema Vnctione.

cuis in Nota testem vnum afferentem a
select. moribundo petitam Confessionem,
disp. 4. aut exhibita ab eo contritionis signa
nu. 3. Confessario aduenienti fidem facere
Zam- debere. a

branus QUARTA RESOLVTIO.

de Sa- Quod si testes in platea, vel in agro testentur
cram. Confessario audiuisse se moribundum pe-
tempo- tentem confessionem, aut vidisse contri-
remor- tionis signa exhibentem presentes autem
tis c. 4. non sint quando adest Confessarius; pote-
dub. 2. rit nihilominus Confessarius in verbo eo-
b Hen- rum iam absentium, presens ipse, pra-
riquez senti moribundo absolutionis beneficium
l. 5. c. impertiri.

2 n. 7. Censendus est enim talis æger quasi
Valen- confessus absenti Sacerdoti per nun-
tia t. 4. tium; quæ confessio valida est, dum
disp. 7. modo absolutio non detur in absen-
que. 11 tia, sed in præsentia pœnitentis. Et ita
punct. 1 tenent hanc opinionem Henriquez &
Filliu- Valentia. b

cuis t. 1 Fauent & huic sententiæ Concilia
tract. 7 duo, nempe Arausicanum VII. c. 12.
c. 5. n. & Carthaginense IV. cap. 76. in qui-
122. & bus dicitur absolutè, sufficere Con-
multi fessario ad absoluendum sacramentali-
alij. ter

ter infirmum, si testes dent testimonium de voluntate ipsius.

Videndus & Bonacina tom. 1. disp. 2. quæst. 3. puncto 33. nu. 4. Vbi asserit posse absolui pœnitentem qui accersuit Confessarium per nuntium, & adueniente Confessario ita obmutuit, & ita sensibus destitutus est, vt nullum peccatum exprimere, aut doloris signum exhibere possit, nullusque tunc adsit, qui petitionis confessionis fidem faciat. Et ita Romæ sensisse multos DD. testatur. Diana verò ita concludit: ita sentiunt multi viri docti Societatis IESV, & nostræ Religionis.

Amicus fidelis non solum potest, sed etiam tenetur adhibere absolutionem in casibus supradictis.

NOTA I.

Quia cum sententiæ moribundo tam fauorabiles multorum auctoritate factæ sint probabiles, ideoque licitæ; secundum illas debet operari, siue ex caritate, siue ex iustitia (si fortè Pastor sit:) debet inquam, etiamsi in contraria esset sententia. Potest enim quis

R 4

specu-

speculatiuè sententiam vnã tenere,
& contra illam practicè operari; (vt
patet in Confessario qui absoluit pœ-
nitentem secundum sententiam quã
tenet probabilem, licet sententiæ ab-
soluentis contrariam.) Liceat ergo
mihi dicere cum Vasquez : Quod si
potest quis has sententias sequi, quare
hoc præsidio priuare debet ægrotum?
meo iudicio inquit, licitum non est
negare absolutionem tali tempore,
etiam ei qui contrariam sententiam
sequitur, & de eo qui negaret, dici
posset reum esse animarum. *a*

b Emanuel Quid iuuat hîc longam seriem idem
sententiarum attexere?

Sa,
verbo
dubiũ

n. 3.
Angel.
verb.
opinio.

nu. 2.

Sylue-
ster

verbo

eodem.

NOTA 2.

Auctoritas vnius Doctoris probi &
docti, quæ rationi alicuius momenti
innititur, ita vt nihil sit conuincens
pro opposita parte, sententiam facit
probabilem: quia auctoritas talis Do-
ctoris est non leuis ratio credendi, &
proinde opinio illi innitens est proba-
bilis. Videndus *b*

AMICVS

Quid dicendum de eo qui sensibus omnibus destitutus, neque voce, neque nutu absolutionem petit, neque vlla edit signa contritionis? an eiusmodi absoluendum putas?

RESOLVTIO QVINTA.

PHIL. *Quod si moribundus sensibus omnibus destitutus neque voce, neque nutu confessionem petierit, neque signa vlla contritionis exhibuerit (si tamen probè ad id temporis ac Christianè se gesserit) poterit ei sub conditione dari absolutio.*

Fateor esse non paucos qui contrarium ideò mordicus teneant quod in tali moribundo nulla signa externa aduertant, quæ confessionis materiam sensibilem efficiant, qualis tamen esse debet materia Sacramentorum; quare verentur, ne proferatur forma, vbi non est materia, & sic non efficiatur Sacramentum, sed sacrilegium admittatur.

Sed dici potest, inquit Diana, quod in hoc casu adest aliquo modo præsens materia sensibilis, per testificatio-

nem & famam probitatis dicti moribundi, qua nimirum hic & nunc censetur facere quod bonus quilibet Catholicus in eiusmodi articulo facere cōsuevit, atque adeò hic & nunc prout potest confiteri: Periculum verò sacrilegij nullum esse potest vbi proferatur forma sub conditione, si nempe materia idonea subsit; alias, non.

Sed nolim ego quemquam de suæ opinionis statione deicere, hoc vnum ago, vt, quando moribundorum partes promouendas suscepi, nonnullos in medium producam qui eis etiam in hoc ipso casu fauent non parum, atque adeò absolutionis beneficium ijs impendendum censent.

Agmen ducat (tanto nec cedit honori) S. Antoninus Archiepiscopus Florentinus, perillustris familiæ D. Dominici clarum iubar, Doctor ille (vt refertur in Sacerdotali Romano impresso Venetijs, anno 1569. pag. 62.) ita loquitur: Infirmus in periculo mortis constitutus, potest absolui à quolibet Sacerdote de quolibet peccato, &c. si iam amisit vsum rationis,

tionis, puta quia phreneticus, si bene
 vivebat, & vt bonus fidelis frequenta-
 bat confessionem, & communionem
 & huiusmodi, quamuis non petierit
 Sacramentum; quia ex insperato talia
 acciderunt.

Plerique omnes è sanctissima D.
 Francisci Religione asserunt hanc sen-
 tentiam, sententiam esse Scoti, eam-
 que Patres Recollecti Theſibus im-
 pressis propugnarunt varijs in Capitu-
 lis Prouincialibus; Cameracensi, an-
 no circiter 1628. Insulensi anno 1631.
 &c.

Molfesius vnus è Doctoribus Cle-
 ricorum Regularium a notat mul- a 12
 tos tenuisse hanc sententiam: & qui- 10. I.
 dem è Religione sua, D. Gabrielem tract. 7
 Lottherium: è Societate I E S V, P. c. 5. nu.
 Salmeronem: è Capucinis, P. Lu- 48. &
 pum. 49.

Quod si auctoritas vnus Doctoris
 probi & docti, vt vidimus, faciat sen-
 tentiam probabilem, quid opus alios
 operosè recensere?

Addam tamen pro coronide, quid
 de toto hoc casu sentiat grauis Au-
 ctor

a In *Et*or Homo bonus. *a* Attendat, quæ-
*exami-*so, Amicus fidelis, & hinc discat quid
*ne Ec-*agere possit aut debeat si quando ca-
clesia sus ille sibi contigerit: Prudenter, in-
part. 1. quit, aget Parochus, si favorabiliori il-
tra. 7. li opinioni adhareat, qua sentit absolu-
c. 18. tionis beneficium moribundo impendi pos-
q. 84. se, etiamsi nullum confessus sit peccatum,
 nec Confessarium petierit, nec indicia ex-
 hibuerit, ex quibus actus contritionis vel
 attritionis argui possit, modo talis in mor-
 tis articulo constitutus, Christiano more vi-
 uere soleret, bonusq; ac fidelis homo aestima-
 retur.

Quod quidem placitum, in praxi referunt
 amplexum esse CLEMENTEM VIII. Pon-
 tificem Maximum & prudentissimum vi-
 rum. Cum enim quidam ex fabrica Diui
 Petri praeceps ruisset, & illum cadentem vi-
 disse, absolutionem ei dedit, dicens: Si
 es capax, absoluo te à peccatis tuis.
 Quæ sententia, illa sanè ratione confirma-
 tur, quod in necessarijs ad salutem pars tu-
 tior eligenda, & certiori periculo occurren-
 dum est.

Cessare verò dicitur vel irreuerentie
 Sacramenti, vel sacrilegij periculum, tum
 condi-

conditione apposita, tum auctoritate Docto-
rum. Ita ille.

AMICVS FIDEL. Amo te, mi Ho-
mo bone, de hac tua tam bona, tam
amica moribundis Resolutione.

*Fidelis Amici dubijs alijs respon-
det Philaretus.*

FIDELIS AMICVS.

Acet in platea moribundus qui vul-
nus lethale accepit: Confessarium
inclamat, verum si confitenti aures
accommodauero, medicina iam iam
necessaria, adhiberi non poterit: si
verò adhibeatur, confiteri postea non
poterit.

Quid ergo mihi faciendum est?

PHILARETVS. Peccatum vnum at- a Ita
que alterum secretò audias, eumque cense-
statim absolvas: vbi verò Medici ac Diana
Chirurgi medicamenta sua adhibue- part. 5.
rint integram vulnerati confessionem tract. 3
(si superstes erit) iterum audias, ite- resolu-
rumque absolvas. 4 tione

FIDEL. 56.

FIDEL. AM. *Quid si Medici tantisper desistere nolint, aut abesse non possint à vulnerato?*

a Ita PHIL. Tunc satis erit infirmo dicere
cū Dia- se peccatorem esse, cū non teneatur
na, sã- coram alijs peccata sua, quamuis leuia,
cius in manifestare. a

select.

edit. FIDEL. AM. *Quid faciendum ijs qui ver-*
Lugdu. *santur in evidenti vita periculo, v. g. in*
dis. 44 *naufragio, peste & bello?*

n. 35. PHIL. Suffecerit vnum dumtaxat pec-
catum declarare omissis etiam gra-
uioribus: imò si tam præsens sit peri-
b Hur- culum, vt ne vnum quidem in parti-
tadus culari declarare possint, dato signo a-
de Sac. liquo pœnitudoinis, quale esset genu-
pœnit. flexio, vel pectoris percussio, absolui
disp. 8. poterunt hac formula: *Ego vos absoluo*
diff. 2. *à peccatis vestris.* b

item

disp. 9. FIDEL. AM. *Quid si vnicus sit peste in-*
diff. 10 *fectus, à quo sibi Confessarius malè me-*
tuat, tenebitur ne illum integrè confiten-
tentem audire?

PHIL. Videtur tunc iusta de causa
dimidiari posse materialiter, confessio:
Quia

Quia sicuti, secundum omnes, excu-
 satur pœnitens ab integritate confes-
 sionis quando ex illa meritò timet
 damnnum corporis, rei familiaris vel
 honoris, ita etiam excusatur Confes-
 sarius ab audienda integra confessio-
 ne, ex qua sibi meritò mortem à pœ-
 nitente metuit. *a* Atque hoc dictum
 puta in gratiam eorum qui necdum
 tanta flagrant charitate, vt cum vitæ
 suæ temporalis dispendio tranquillita-
 ti ac securitati proximi sui consulere
 in animum inducant.

*a Zā-
 branus
 de Sac.
 Pœnit.
 cap. 4.
 dub. 6.
 n. 12.
 Laymā
 l. 5. 11.
 c. 13.
 nu. 4.
 & alijs.*

Potest Confessarius absoluerè in-
 firmum quem credit statim moritu-
 rum, audito vno tantùm peccato.

Idem dicendum quando infirmus
 nimis fatigatur in explicandis suis pec-
 catis. *Bonacina tom. 1. fol. 212. num.
 18. & 19.*

Caueat tamen pœnitens plura pec-
 cata reticere quàm postulet iusta cau-
 sa, aut periculum imminens, quia cō-
 fessio integrè faciendā est quantum
 moraliter fieri potest. *Ibidem num. 20.*

NOTA.

Notandum eos qui iusta de causa
 con-

esper de-
 à vul-
 dicere
 neatur
 leuia,

qui ver-
 g. in

at pec-
 gra-

t peri-
 parti-

gno a-
 genu-

solui
 soluo

ste in-
 è me-

stren-

causa
 ssio:

Quia

272 AMICI FIDELIS
confessionem materialiter integram
non fecerunt, debere postea, si reua-
luerint, aut periculum euaserint, inte-
grè iterum confiteri & absolui.

FID. AMICVS. *Quando? statimne?*

PHIL. Data bona opportunitate,
non dico statim nisi instet tēpus mor-
tis, aut præceptum annuæ confessio-
nis: item nisi sumenda Eucharistia,
suscipiendæ periculosæ peregrinatio-
nes, aut aggredienda alia cum eviden-
ti vitæ periculo. *Vide eundem folio. 212.*
num. 21. Item tom. I. fol. 217. num. 12.
& 13.

FID. AMICVS. *Tenetúrne lethaliter vul-
neratus vel aliter moribundus, remittere
satisfactionem sibi debitam pro accepta
iniuria?*

PHIL. Odium & rancorem & signa
externa rancoris contra inimicum re-
mittat, actionem verò iniuriarum si-
ue satisfactionem pro iniuria accepta
sibi debitam à legitimo iudice petere
& expectare potest.

Audiendus Iacobus Manchinus in
practica visitandi infirmos. Pract. 7.
dub.

dub. 5. n. 7. Non benè agunt, inquit, aliqui Confessarij, pœnitentes scrupulis afficientes, dum dicunt illos non posse saluari nisi etiam coram Iudice actiones iniuriarum remittant, cùm hoc loqui liquidè falsum sit.

Ita sensent etiam Emmanuel Sa, verbo iniuria. nu. 1. Bannes & Aragon in 2. 2. quæst. 25. art. 9. & alij.

Et ratio est, quia vindicta legitima ad virtutem iustitiæ pertinet, & per se decens est malefactorem puniri, vt alij eius exemplo in posterum timore pœnæ ab iniuria inferenda coerceantur. Quia verò periculum est, ne ideò tantùm vindicta expetatur, vt lædenti malè sit, & læsus in illo lædentis malo, tanquam in suo bono acquiescat (quod est contra caritatem proximi, nec tã actus iustæ vindictæ, quàm odij) ideò conari debent Confessarij vt vtrumque à moribundo obtineant; id est, vt non modò odium & rancorem, sed & actionem iniuriarum læsus remittat.

FIDELIS AMIC. *Quid censendum de puero moribundo?*

S

PHIL.

PHIL. Si fateatur peccatum veniale vel mortale, & dubitatur an habeat vsum rationis necne, absolui debet sub conditione, ne adeat periculum æternæ damnationis. Ita Bartholomæus de Medina & multi viri docti.

FIDEL. AM. *Quisnam Sacerdos in mortis articulo potest moribundum absolvere?*

PHIL. Non tantùm bonus & pius, etiam malæ vitæ, nominatim excommunicatus, imò Hæreticus & Schismaticus, moribundum potest absolvere. Citantur passim pro hac sententia, Doctores plurimi, & fauet Tridentinum quod Ses. 14. c. 7. ita statuit: Piè admodum in Ecclesia Dei custoditum semper fuit, vt nulla sit reservatio in articulo mortis: atque ideò omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis & censuris absolvere possunt.

Voluit nimirum Ecclesia saluti animarum consulere, ideoque amplissimam iurisdictionem concedit Sacerdotibus omnibus, qui ratione ordinis sui illius capaces sunt. Potest ergo

go

go moribundus, quando alius non a Pra-
 adest, ab ijs absolutionem petere. Au- *positus*
 diendus hic Ioannes Præpositus, a *3. part.*
 defint, inquit, alij, Pœnitens non tan- *q. 7. de*
 tùm potest, sed etiam debet petere hoc *mini-*
 Sacramentum ab excommunicato, i- *stropas-*
 mò Hæretico, modò non sit periculum *tuit*
 subuersionis: quia cùm constet eos *dist. 5.*
 validè posse absolvere, tenetur æger
 in mortis articulo constitutus, saluti
 suæ per hoc remedium consulere, &
 præcepto confessionis satisfacere.

Notandum tamen Sacerdotes illos
 siue malos, siue præcisos ab Ecclesia
 posse quidem validè, sed non licitè
 moribundum absolvere, nisi priùs per
 contritionem, vel aliter iustificentur;
 sed viderint ipsi, æger interim, ab ip-
 sis petit quod iustè potest petere, &
 quod possunt ipsi, si velint, non tan-
 tùm validè, sed & licitè præstare.

Quod si ægroti periculum ita vr- *b Hur-*
 geret, vt præ temporis angustijs mali *tadus*
 illi ac præcisi Sacerdotes nec conteri *de Sa-*
 nec iustificari possent, non tantùm va- *cram.*
 lidè sed & licitè in tali statu constituti, *Pœnit.*
 moribundum absoluerent. *b* *diff. 10*

FIDEL. AMI. *Quoto die infirmitatis dari potest absolutio à reſeruatſ?*

PHIL. Non potest dari ſimpliciter à prima die infirmitatis, ſed à prima die quæ conſtituit infirmum, in mortis periculo. Ita Sancius in ſelect. diſp. 12. n. 5. Cæleſtinus in Compendio Theol. moral. tract. 1. c. 13. quæſt. 1.

Nec debet expectari extremum omninò periculum aut vltimus mortis articulus ad hoc vt poſſit æger ab omnibus caſibus à quolibet Sacerdote abſolui, ſed ſufficit vt verè verſetur in periculo. Ita Merollatom. 2. diſp. 4. cap. 6. Præpoſitus in 3. partem quæſt. 7. de Sacram. pœnit. dub. 6. nu. 43. & alij.

FIDELIS AM. *Quid ſi peccata reſeruatæ annexam habeant excommunicationem maiorem?*

PHIL. Diana parte 5. Tract. 3. Reſolutione 67. Quando, inquit, ſimplex Sacerdos in articulo mortis abſoluit pœnitentem ab excommunicatione maiore, caueat ne abſoluat non præmiſſa ſatisfactione, ſi forſitan ea fieri debeat. Iuxta Clement. 1. de Hæret. Quod

Quod si commodè fieri non potest, *lochius*
 abluat cum debita cautione, secun- *in pra-*
 dum Glossam eiusdem Clem. §. Ve- *xi Theo-*
 rum, versu, Ea tunc. Quæ cautio fiat *moral.*
 per fidei iussores, vel cum pignore, si *p. 1. q. 2*
 eam potest dare, sin minus, det saltem *n. 136.*
 eam quam dare potest videlicet iura- *Finellus*
 toriam; si verò casus necessitatis vr- *de cas.*
 get, nihilque horum fieri potest, ab- *refer. c.*
 soluat: cùm ad impossibile nemote- *8. n. 9.*
 neatur. Debet insuper Confessarius *Zam-*
 imponere onus hoc pœnitenti, vt ces- *branus*
 sante morbo præsentet se Superiori *de Sac.*
 qui extra casum illum de iure poterat *pœn. c.*
 eum absolueret, commonefaciendo *4. n. 6.*
 quod si se non præsentauerit, in ean- *b San-*
 dem censuram incurret. *a* *ctorius*

NOTA. *de cas.*

Absolutus autem à reseruatis quæ *Papa-*
 censuram annexam non habent, etiã si *libus c.*
 conualuerit non tenetur se vlli Supe- *13. n.*
 riori præsentare: quia ab eis absolutè *147.*
 sine tali vltiori obligatione absolu- *Nauar*
 tus est. *b* *rus in*

FIDEL. AMIC. Quid censendum de dam- *Ma-*
 natis ad mortem? *nuali c.*

S 3 PHIL. 26. n.

26. Guilliel. Mercerus in 3. p. D. Th. q. 9. art. 6.

- a Hur- PHIL. Afficiendi extremo supplicio
tadus sunt in mortis articulo constituti, a-
de Mē- deoq̄ue lata sententia, & instante exe-
doz a cutione, in eo statu, in quo nulla est
volu. 1. reseruatō, possuntq̄ue à quolibet Sa-
de fide. cerdote absolui. a
- dis. 84 FIDEL. AM. *Quid censendum de mulie-*
ser. 8. *ribus pregnantibus?*
- §. 125. PHIL. Post octauum mensem à con-
b Ab- ceptione, illæ quæ difficiles & pericu-
bas in losos partus expertæ sunt: item illæ
caput quæ primò pariunt, censentur versari
pasto- in mortis articulo; proinde absolui
valis. n. debent sicut alij moribundi in pari pe-
3. de riculo constituti. b
- officio FIDEL. AM. *Quid agendum Parocho ce-*
ordi- *lebranti qui euocatur citò citò ad mori-*
narij. *bundum?*
- Petrus PHIL. Relinquat (inquit Zambra-
Bello- nus c) missam inchoatam, etiam post
chius in consecrationem, seruante interim ali-
praxi quo sacram Eucharistiam, secum verò
moral. deferat aliquam formulam consecra-
The. p. tam, & extremam Vnctionem: au-
I. q 2. dita
Hur- dita
tadus de *Mendoza loco supracitato. c Zambranus*
de Sac. pœnit. c. 4. d. 6. n. 5.

data confessione Eucharistiam illi præbeat, Extremamque Vnctionem administret, & ad sacrificium perficiendum reuertatur, &c.

Ex his apparet potiori iure Confessarijs abrumpenda negotia alia omnia, vt euocati, citiùs ad moribundos conuolent.

FIDEL. AM. *Quid censendum de Laicis, qui interdum moribundos à censuris absoluant?*

PHIL. Certum est confessionem illam quæ fit interdum ab infirmis Laico, defectu Sacerdotis, siue contritionis a Lay-
 maioris excitandæ, siue etiam conso-
 lationis aut consilij petendi gratia, non esse confessionem sacramentalem; & qui peteret absolutionem à Laico, esset sacrilegus; & Laicus præsumens dare fieret irregularis. Constat enim ex Trid. sess. 14. c. 6. can. 10. de fide esse, solos Sacerdotes, & non alios, huius Sacramenti ministros esse.

Posse verò Laicum, moribundos absoluerè à censuris, vt non careant Ecclesiasticâ sepulturâ, affirmant non pauci, nec infimæ notæ Doctores.

Philibertus Marcinus in suis commentarijs de bello diuino seu de peste part. 3. c. 12. nu. 3. & seq. ita ratiocinatur. Si Ecclesia pro articulo mortis, confert iurisdictionem absoluendi à peccatis & censuris cuiuslibet capacitalis iurisdictionis, quia hoc postulat Ecclesiæ benignitas & fauor animarum, quandoquidem Laicus sit capax iurisdictionis absoluendi à censuris, (si Papa velit illi eam demandare) ergo conijciendum eam eidem demandasse, atque hanc esse piam illius mentem, ne excommunicatus post mortem priuetur communibus Ecclesiæ precibus & suffragijs atque missæ sacrificio.

Sed obseruandum cum Sanchez in summa tom. 1. l. 2. c. 13. nu. 13. expedire vt post mortem obtineatur noua absolutio ab illo cui excommunicatio reseruata erat, si commodè fieri possit. Quia si opinio ista non esset vera, careret absolutio valore suo, & proinde non valerent absoluto Ecclesiæ suffragia: modis autem omnibus consulendum est mortui securitati.

FIDE-

FIDELIS AM. *Quid censendum de moribundis qui alijs famam vel pecuniam iniuste abstulerunt?*

PHIL. Infirmus qui alteri famam vel pecuniam iniuste abstulit, statim ante mortem, si commodè potest, restituat; neque hæredibus eam curam in testamento demandasse sufficit. Ratio est, quia iste qui per hæredes tantum restituere vult, non habere nisi conditionatam voluntatem restituendi, si videlicet moriatur, aliàs non. Vnde patet malè ad absolutionem dispositum esse, ut non multis probat Leo de Officio Confessar. Recollect. 26. nu. 103. Citat autem Guittierez, Azoriũ, Reginaldum & Sayrum. Legendus & Toletus l. 5. instruct. Sacerdotum cap. 24. nu. 6. Qui cum possit & debeat, inquit, non vult restituere, mortaliter peccat, & quo magis differt, gravius peccat, & quoties occasio commoda restituendi se offert & non statim vult restituere, aut non curat advertere, mortaliter rursus peccat. Vnde multum falluntur, qui debita cum possint nolunt solvere, differentes vsque ad

S 5

mortis

mortis testamentum, & qui sic discedunt, secundum communem sententiam, in peccato discedunt. Peccant etiam, inquit, qui bona habent dubia, & de quibus certi non sunt an propria sint, & differunt id elucidare vsque ad testamenta, in quibus etiam vt dubia relinquunt, cum teneatur statim, cum commodè possunt id declarare, & si fortè debent, restituere. Hactenus Toletus.

FIDEL. AM. *Heu! hoccine est resolutiones seligere moribundis fauentiores?*

PHIL. An nescis quia meliora sunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oscula odientis? *Proverb. 27.* Audi quid Psalter Regius: Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. *Psal. 140.*

De dubijs occurrentibus circa communionem moribundorum.

PHILARETVS.

Vaticũ sacratissimi Corporis Domini nostri Iesu Christi, summo studio

studio ac diligentia moribundis procurandum est, ne fortè contingat illos tanto bono priuatos decedere.

Debet autem Venerabilis Eucharistia dari per modum Viatici, cùm probabile est, quod eam moribundus non poterit amplius sumere. *a*

*a Ri-
tuale
Rom.*

AMICVS FIDELIS. *Quenam est differentia inter communionem ordinariam, & inter communionem per modum Viatici?*

PHIL. Per communionem ordinariam, petimus à Deo gratiam benè viuendi: per hanc autem, gratiam benè moriendi. Id ipsum sonare videtur nomen Viatici: quid enim est Viaticum? nihil aliud est quàm annona siue commeatus ad futurum iter. Longa via est à terra in cælum, quo moribundus properat; ideò prudenter Sancta Mater Ecclesia filios suos decedentes, sacrae Eucharistiæ Viatico prosequitur, vt tantò securiores ex hac vita demigrent, quantò potentiore commeatu instruuntur.

AMI-

284 AMICI FIDELIS

AMICVS FIDEL. *Daturne alia verborum forma Viaticum quam communio ordinaria?*

PHIL. Forma dandi Viaticum hæc est: *Accipe frater (vel soror) Viaticum Corporis Domini nostri Iesu Christi, qui te custodiat ab hoste maligno, & perducatur in vitam eternam. Amen.* Forma verò communionis ordinariæ est: *Corpus Domini nostri Iesu Christi custodiat animam tuam in vitam eternam. Amen.*

AMICVS FID. *An qui manè communicavit, vel Missam dixit, & postea eodem die incidit in periculum mortis possit adhuc non ieiunus sacrum Viaticum sumere?*

PHIL. Potest. Et ratio est, quia licet manè Venerabilem Eucharistiã sumpserit, at non per modum Viatici, ad quod tamen lege Diuina secundum plurimos in articulo mortis obligatur.

AMICVS FID. *Nonne hoc est contra præceptum de non communicando bis in die, & non nisi à ieiuniis?*

PHIL. Præceptum communicandi in articulo mortis est diuinum, & ideo maioris

maioris ponderis quàm Ecclesiasticæ
illæ prohibitiones. a

Notandum verò non esse hoc fa-
ciendum, nisi prudenter timeatur mo-
ribundum eodem die decessurum, &
non futuram illi postmodum aliam
communicandi opportunitatem.

AMIC.FID. Si duret periculum, poterit-
ne eo durante, non ieiunus per modum
Viatici sæpiùs communicare?

PHIL. Ita existimo. Cùm enim mo-
ribundus valdè indigeat tanti Sacra-
menti subsidio ad vincendas occurrē-
tes tentationes, & ad superanda pec-
candi pericula, non videtur pia mater
Ecclesia nos velle adstringere ad vni-
cam talem communionem cum no-
stro tanto spirituali dispendio; maxi-
mè cùm in secunda & tertia vice ea-
dem maneat quæ in prima necessitas.

Adde Concilium Constantiense sess.
13. dicere absolutè, (sine limitatione
ad vnam tantùm vicē) in casu infirmi-
tatis Eucharistiã dari posse non ieiuno.

Huius sententiæ assertores multi, vt
ex sequentibus patebit.

AMICVS

Gaspar

Hur-

tado de

Eucha.

diff. 10

diff. 2.

Turia-

nus in

summa

part. 2

c. 58.

dub. 2.

Belliso-

nus in

3. part.

to. 2. q.

88. ar.

II. no-

tabili

2.

a Sua- AMICVS FID. *Quanta debet esse tempo-*
 rez in *ris intercapedo inter vnam & alteram*
 3. part. *communione?*

tom. 3. PHIL. Aliqui requirunt decem aut
 dist. 68 octo dies à prima communione, vt
 sec. 4. moribundus iterum possit non ieiu-
 Henri- nus communicare. a

quez in Syluius putat post septem dies id
 sum. l. licere. b

8. c. 5. Existimant alij dies sex interme-
 b Syl- dios sufficere. c Imò si quis assuetus
 uius in frequenter communicare aut sacrifi-

3. part. care propter deuotionem ac deside-
 q. 80. rium agrè abstineat, permitti ipsi po-
 art. 9. test vt altero statim die communicet

c Fil- non ieiunus. Ita Paulus Layman in
 liucius Theol. morali lib. 5. tract. 4. cap. 6.
 tom. 4. nu. 20.

c. 8. n. Horum ratio esse videtur quod in
 238. secunda, tertia & subsequentibus vici-
 Tabie- bus, eadem maneat infirmo necessitas
 na ver- resistendi tentationibus, quæ in prima.
 bo cõ- Ergo indiget eodem subsidio, quo
 muni- bona mater eum nequaquam priuare
 care n. intendit.

48.

Armil. nu. 18. *Possevinus de offic. curat. cap. 8.*
 nu. 21. & alij.

Nota

Nota Sacerdotem in articulo mor- a Lay-
tis constitutum, posse celebrare non man l.
ieiunum, vt se ipse communicet: in- 5.rr.4.
tellige, si aliunde sacram Eucharistiam c.6. n.
habere nequeat. Nec id mirum vi- 20.
deri debet: si enim Laico non ieiun- Zam-
no, per modum Viatici communica- branus
re licet: cur non liceat non ieiuno Sa- de Sac.
cerdoti celebrare vt sibi Viaticum Eucha.
comparat? maximè cùm ei etiam cõ- c.3. du.
cedatur celebrare nō ieiuno vt quem- 6. n. 1.
uis alium in mortis articulo commu- b Zā-
nicet. b branus

AMICVS FID. *Quid agendum cum deli-* c.6. de
rantibus? Eucha.

PHIL. Potest Sacerdos præbere Via- dub. 6.
ticum deliranti qui propter febrim in Maior.
amentiam incidit: maximè si ante in 4.
delirium illud desiderauerit aut con- dist. 9.
tritionis signa ediderit. Adde, si luci- qu. 3.
da interualla habeat, deuotionemque Iacobus
ostendat, nec vllum irreuerentiæ aut Gra-
indignitatis periculum meritò timea- nado
tur. c de Sa-
cram.

AMICVS

in 3. part. contr. 6. tra. 10. disp. 8. nu. 12. c. D.
Thom. in 3. part. quest. 88. art. D. Rituale Roma-
num de Sacram. Eucharistia.

AMICVS FID. *Dandane est Eucharistia
damnato ad mortem etiam non ieiuno?*

PHIL. Audi quo modo loquatur Saneius in select. disp. 40. Ego, inquit, si supplicium differri non posset, reum communicarem, etiamsi post horam ducendus esset ad patibulum: nec ex eo reuerentia Sacramentj minuitur, cum Christus illud instituerit ad nostram vtilitatem, & non cohaereat suscipi irreuerenter & ob nostram vtilitatem sumi, si alias communicans debitam dispositionem habeat.

a Zä- Ratio autem cur damnati ad mor-
brannus tem debeant, etsi non ieiuni, commu-
de Sac. nicare, est, quia violenta mors non
Eucha. tollit in eis obligationem quam ha-
cap. 5. bent ex præcepto diuino communi-
nu. 6. candi in articulo mortis. Pro hac sen-
tentia Zambranus a citat Nauarrum,
Suarez, Henriquez, & alios.

AMICVS FID. *Scire velim, an qui post
sumptum Viaticum peccauit mortaliter,
teneatur illud iterum sumere; sicuti te-
netur iterum confiteri?*

PHIL.

PHIL. Non tenetur. Et ratio diuer- a Hur-
 sitatis est, quia confessio medium ne- radus
 cessarium est ad salutem pro omni de Sa-
 tempore quo quis lapsus est in pecca- cram.
 tum mortale: At verò Eucharistia, Eucha.
 non est necessaria necessitate medij, diff. 10
 sed necessitate præcepti, cui præcepto diff. 2.
 factum est satis communicando semel Belliso-
 in mortis articulo, proinde præceptum niur tr.
 illud non obligat amplius pro præ- 2 in 3.
 senti articulo, sed bene pro alio, a part.
 q. 80.

AMICVS FID. *Quilibetne Sacerdos in art. 11.
 mortis articulo Venerabilem Eucharis- & alij.
 tiam administrat?*

PHIL. In articulo mortis sumi potest
 Eucharistia à ministro quocumque, à
 quo in eodem articulo recipi potest
 absolutio.

Audiendus hîc Chapeauville no-
 stras, de Sacram. Eucharistiæ quæst. 6.
 ubi sic ait.

Veluti pro Sacramento Pœniten-
 tiæ, in necessitate vocantur quilibet
 Sacerdotes, quantumuis præcisi & He-
 retici: ita etiam vocari possunt pro
 Sacramento Eucharistiæ: neque hoc

T in

haristia
 uno?
 quatur
 o, in-
 osset,
 si post
 lum:
 j mi-
 titue-
 on co-
 b no-
 com-
 n ha-
 mor-
 mu-
 non
 n ha-
 nuni-
 c sen-
 rum,
 ui post
 aliter,
 ti te-
 PHIL.

rez 3. in fauorem Hæreticorum & eiusmo-
p. q. 82 di malorum ministrorum, sed in fauo-
ar. 3. rem fidelium in necessitate existentium:
diss. 72 sic enim censuræ latæ sunt in odium
sect 4. iniquorum, vt non cedant in grauissi-
Ledef- mum detrimentum bonorum fide-
ma de lium: ita ille. Vide Suarem & Ledef-
Extr. mam. a

Vnctio. AMI. FID. *Quomodo ministranda Vene-
du. vlt. rabilis Eucharistia tempore contagioso?*

b Iaco- PHIL. Peste laboranti, ad vitandam
bus Mā labem, potest sacra hostia, non digi-
cinus in tis, sed honesto nitidoque aliquo in-
tr. visi- strumento ministrari. b

tandi Nota Sacerdotem posse reseruare
infr. p. partem hostiæ, eamque dare moribun-
8. d. 18 do, si alia non suppetat. c Neque e-
Iacob. nim hoc obstat integritati sacrificij, ad
Mar- quam solùm requiritur vt consum-
chan- ptio fiat vtriusque speciei; quod verò
tius tr. aliqua pars vnus speciei alteri tribua-
6. de tur (licet id fieri sine causa malum sit)
Extr. potest sine aliquo rationabili, vt hîc,
Vnct. cohonestari.

vbi) - 2H & illi q. 12. in cap. 2. AMI-
varios modos recenset ministrandi Euchar. sine pe-
riculo contagionis? c Paludanus in 4. dist. 12. q. 1.
ar. 5. con. 2. Syluest. verbo Euch. q. 10. §. 7. & alijs.

AMICVS FID. Quid faciet moribundus a Mer-
 si nullus omnino adsit sacerdos qui ei sa-
 cram hostiam prebeat? *Sac. q.*

PHIL. Laicus, & potiori iure Sacer- *82. ar.*
 dos, si minister idoneus non adsit, po- *3. n. 3.*
 test seipsum communicare exemplo Regi-
 Mariæ Scotiæ Reginæ. *a sup. citat. naldus*

AMIC. FID. Quid faciendum cum agro *to. 2. l.*
 qui laborat difficultate aliquid trans- *29. c. 5*
 mittendi? *ut supra de sup. bulli 6. q. 5. n.*

PHIL. Potest ei dari communicatio im- *39.*
 posita hostiæ particula in cochleari *Iacobus*
 cum vino. *b. ut supra de sup. Gra-*

Ita & metu contagionis dari pote- *nado de*
 rit peste infecto Venerabilis hostia in *Sacr. in*
 cochleari argenteo. *ut supra de sup. man 3. part.*
ut supra de sup. man 3. part. 6

De dubijs occurrentibus circa ad- *12. dis.*
 ministrationem Sacramenti *1. n. 4.*

Extremæ Vnctionis. *b Pra-*
PHILARETVS. *positus*

Renouandum est quotannis oleum *in 3. p.*
 infirmorum, vetusque in Ecclesia *D. Th.*
 comburendum, vel in piscinam inj- *q. 80.*
 ciendum. *dub. 2.*

T. 2. Si Suarez *Si Suarez*
 item in 3. part. dis. 67. sect. 6. §. secundus casus.

E Ri- Si tamen nullum sit oleum nisi ve-
tuali tus poterit eo inungi moribundus ;
Roma- ideoque asservari solet vsque dum no-
no. uum habeatur.

Parochus licitè potest oleum oli-
 uarum, non consecratum miscere con-
 secrato, quando timet ne consecratum
 non sufficiat: vtrumque enim per ad-
 missionem censetur consecratum, mo-
 dò illud quod additur sit minoris
 quantitatis quàm consecratum. Bo-
 nacina to. I. fol. 309. n. 8.

Quinque corporis partes, præcipuè
 vngi debent, quas veluti sensuum
 instrumenta homini natura tribuit;
 nempe oculi, aures, nares, os, & manus.

Vnctio in pedibus & renibus pro
 loci consuetudine adhibenda vel o-
 mittenda. Renum tamen in fæminis
 honestatis causa omitti debet.

Manus verò, quæ reliquis infirmis
 interiùs vngi debent, Presbiteris ex-
 terius vngantur, quia semel in palma
 inuncti sunt, cùm sacerdotio initia-
 rentur.

AMICVS FID. *An omnes illi sensus ex-
 terni semper inungendi?*

PHIL.

PHIL. Licebit Parocho, in morbis a Lay^o
 contagiosis inungere vnicum corpo *man in*
 ris sensum, verbi gratia, manum so- *Theol.*
 lam, vel oculum solum ac vti formu- *moral.*
 la hac verborum generali: Per istam *l. 5. tr.*
 sanctam Vnctionem & suam pijsi- *8. c. 3.*
 mam misericordiam, indulgeat tibi *nu. 3.*
 Dominus quidquid per visum, audi- *Co-*
 tum, odoratum, gustum & tactum de- *ninch.*
 liquisti. *a*

Philibertus Marchinus, licet in alia *D. 3.*
 sit opinione, nihilominus casus tres *Sylvius*
 ponit in quibus id liceat. *in 3. p.*

Primus est, si periculum sit ne in- *q. 22.*
 firmus moriatur antequam absoluan- *art. 7.*
 tur omnes vnctiones. *adde*

Secundus, si Minister nimum sibi *his*
 metuat à contagione. *Theo-*

Tertius, si multi alij inungendi, *logos*
 quibus omnibus fieri satis non pote- *Loua-*
 rit, si quinque vnctiones distinctæ ad- *nienses*
 hibeantur. Ita ille. *b*

Non improbabiler censent aliqui *b Mar-*
 viri docti, sufficere in magnis pericu- *chinus*
 lis vngere vnum, vel alterum sensum *de peste*
 magis obuium, proferendo verba illi *part. 3.*
 Vnctioni respondentia. *c. 6. n.*

Ita Doctores Louanienses, ita Pa-
storale Mechliniense, ita Suarez &
Henriquez qui existimant probabile
esse singulas Vnctiones conferre par-
tem aliquam gratiæ quæ sufficit ad
tollenda peccata lethalia; & adeò in
casu necessitatis licere ministrare hoc
Sacramentum quasi dimidiatum, ap-
plicando dumtaxat partem vnã il-
lius aut alteram.

Jacobus Marchantius in candela-
bro de Sacram. tract. 6. lect. 3. dicit
hanc opinionem omninò probabilem
esse, ideoque à multis in praxi, hoc
tempore usurpari.

Nota peste laborantes posse inungi
virgula aliqua oblonga siue argentea,
siue lignea.

Quia eiusmodi instrumenti vsus,
non infert vllam huic Sacramento ir-
reuerentiam, & multùm confert ad
vitam ministrantis conseruandam.

AMICVS FID. *Quid agendum cum ijs
qui inciderunt in amentiam?*

PHIL. Eis ministranda est Extrema
Vnctio, etiamsi valentes eam non ex-
petierint.

Qui enim cum valerent, debite Sa-
cramenta alia perceperunt, censentur
habere virtualem semper & interpre-
tatiuam intentionem etiam illud per-
cipiendi. *a*

donicus
Mera-
tius in
D. Th.
tom. 3.

Zambranus addit phreneticum vel
furiosum si resistat, fortiter tenendum
vel ligandum. *b*

tra. de
Extr.
Vnct.

AMIC. FID. *Quid agendum cum pueris?*

Sacius

PHIL. Post septennium, nisi constet
eos carere vsu rationis, danda Extre-
ma Vnctio, licet numquam commu-
nicauerint. *b*

tra. 3.
to. 1. c.
5. &
alij.

In dubio autem an habeant vsu
rationis possunt inungi sub conditio-
ne. *c*

b Lay-
man in
Theol.

AMICVS FID. *Quando adhibenda
Extrema Vnctio?*

Ex-
moralis
l. 6. tr.

PHIL. Peccant ministri qui non ad-
hibent hoc Sacramentum, vel amici
qui non accersunt ministrum donec
infirmus iam iam exhalaturus est ani-
mam, & vsu rationis destituatur; quia
vsus rationis & deuotio infirmi plu-
rimum confert ad effectum huius Sa-
cramen-

7. c. 4.
nu. 2.
Zam-
branus
de casi-
bus rep.
mortis

T 4

occur-
rentibus in cap. de Extr. Vnct. dub. 1. & alij. *b* Za-
branus supra. *Sacius in selectis disp. 27. nu. 17.*

occur-
b Za-
branus

sonius cramenti. Et Sacramentum hoc con-
to. 2. in fert vires contra tentationes quæ so-
3. part. lent præcedere priuationem vsus ra-
q. 32. ticnis, cùm destitutus ratione non sit
art. 8. capax tentationum, neque leuaminis
b Idem contra vim morbi. Ita Bellisonius. a
dicunt Bellarminus lib. 2. de Arte bene
Ioann. moriendi cap. 8. reijcit causam cur
de la multi ægri non conualescant, in tardi-
Cruz tatem illam petendi Extremam Vn-
in di- ctionem, ait enim: cur autem rarissi-
rect. mè conualescant ægri nostro tempore
consci- hac Vnctione suscepta, ratio est. —
entia Quia seriùs quàm oportet hoc Sa-
2. de cramentum exhibetur ægrotis: ne-
Sacra. que enim per hoc Sacramentum mira-
Vnct. cula expectanda, quale miraculum es-
dub. 3. set, si is qui agit animam continuò
concl. 3 conualesceret. Verùm si hoc Sacra-
Piri- mentum conferretur ægrotis quando
gianus periculosè laborare incipiunt, sæpè vi-
in 4. deremus effectum sanitatis, quæ non
Sentē- quidem momento, sed tempore suo
tiarum succederet, &c. b
tit. 2. AMICVS FIDEL. An iteranda Extrema
dist. 23 Vnctio?
q. vnica PHIL. Iterari potest hoc Sacramen-
art. 5. tum,

tum, quia characterem non imprimit.

Et quidem in diuturnis morbis ut
hydropisi & Hectica ubi semel pericu- a Em-
lum desijt, si recrudelcat; toties est manuel
iteranda extrema Vnctio quoties peri- Sa ver-
culum recruduerit, ut infirmus nouum bo Ex-
habeat leuamen in nouo articulo trem a
mortis. a Vnctio.

Quocirca Concilium Trid. sess. 14.
c. 3. de Extrema Vnctione sic pronun-
tiat. Quod si infirmi, post susceptam
hanc Vnctionem conualuerint (hoc
est vel omninò recuperauerint vale-
tudinem vel ad tempus meliùs se ha-
beant & euaserint periculum mortis)
iterum subsidio huius Sacramenti iu-
uari poterunt cùm in aliud simile dis-
crimen inciderint.

AMICVS FID. *Quis minister huius Sa-
cramenti?*

PHIL. Solus Parochus: Ex commis- b Fil-
sione quilibet Sacerdos; nunquam au- liucius.
tem eo inferior. b

Seruet ritus & cærimonias in suo
Episcopatu consuetas; caueat præter-
mittere orationes adhiberi solitas, nisi

T 5

proxi-

proximum mortis periculum suadeat
tantisper differendas, usque dum es-
sentialia Sacramenti peracta sint, resu-
mendas verò, si infirmus adhuc super-
stes sit. Ita in morali sua Theolog.
Martinus Bonacina. Vide etiam Tan-
nerum num. 4. disp. 7. quæst. 1. dub. 3.
no. 85.

a *Præ-* AMICVS FID. *Quid si Minister huius*
positus Sacramenti sit suspensus, vel nominatim
in 3. p. excommunicatus?

q. vnic. PHIL. Cùm censuræ pro Ecclesiasti-
de Sac. ca disciplina institutæ fiat, non debent
Extr. vergere in detrimentum animarum.

Vnct. Et cùm Ecclesia propter longè infe-
dub. 6. riorem utilitatem permittat cōmer-
num. cium cum nominatim excommunica-
144. to, non censetur hoc in casu illud pro-
hibere. Ita Ioannes Præpositus.

b *Dia-* Suadet Diana, quidquid contradicant
na par. aliqui, hanc Præpositi sententiam non
5. *tra.* esse deserendam. *b*

3. Re- AMICVS FID. *Quid si templum sit sub*
solut. *interdicto?*

77. PHIL. Tempore interdicti, moribun-
dus sensibus destitutus qui Sacramen-
ta alia suscipere non potuit, iungi
potest,

potest, ne omninò sine Sacramentis
discedat. *a*

Diana Parochos admonet, vt si ca-
sus iste occurrat, sententiam hanc in
favorem animarum amplectantur, &
sine metu in praxim deducant. *b*

Quærit Diana parte quarta tract. 3.
Resol. 91. An Parochus peccet mor-
taliter, qui timens vocari de nocte ad
moribundum, defert secum domum
suam oleum Extremæ Vnctionis, vel
reuerfus ab Vnctione infirmi, non re-
fert ad Ecclesiam?

Respondet Barbosa de officio Pa-
rochi cap. 22. nu. 44. id quidem fieri
non debere: quod si tamen fiat citra
scandalum vel periculum irreuerentiæ
non videri esse peccatum mortale:
crediderim ego nec veniale, si iusta id
de causa ac decenter fiat.

Hinc tamen aduertant Parochi,
quantam rationem habere debeant re-
uerentiæ ac munditiei, si quando ca-
sus tulerit vt Oleum sacrum, domi
suæ, ad tempus asseruandum sit.

NOTA.

Nonnullos interdum reperias, qui,
postea-

a Zā-
branus

de ca-

sib. tēp.

mortis

c. 5. du.

7. n. 5.

Henri-

quez l.

3. c. 10

num. 3.

b Dia-

na par.

3. tr. 4.

Resol.

191.

adeat
m ef-
refu-
uper-
log.
Tan-
ub. 3.
huus
nam
fasti-
bent
rum.
infe-
mer-
nica-
pro-
is. 4
icant
non
sub
oun-
nen-
ungi
test,

posteaquam moribundum oleo sacro inunxerunt omnes se boni Pastoris numeros expleuisse arbitrentur: ideò que curam eius deponant omnem, neque de eo postea reuisendo quidquam laborent. Euellenda stirpitis ex eorum animis ea opinio est.

Extrema Vnctio conducit, fateor, & quidem plurimùm aduersus tela nequissimi ignea, quibus hominis calcaneo insidiatur; at hominem impeccabilem non reddit, neque à tentationibus immunem; proinde animandus atque adeò adiuuandus est quamdiu in agone contendit. Tantùm abest vt minui iam possit, vt etiam augeri debeat pastoris vigilantia. Imitandi sunt industrij mercatores, qui naues pretiosis onustas mercibus portum licet ingredientes, accurare non desinunt; memores vel in portu naufragium, vel in exscensione detrimentum metuendum esse. An merx vlla, animarum merce pretiosior?

AMIC. FID. *Quid ergo agendũ porrò?*

PHIL. Reuisat, inquã, ægrum sæpiùs: soletur illum: intelligat an graui aliqua

qua aut molesta tentatione pulsetur, & remedia præscribat opportuna. Quòd si diutiùs duret languor, intelligat an nihil sit noua confessione expiandum? An panis cælestis desiderio aliquo teneatur. Agentem animam si fors repererit, campani æris indicio, vrbs aut pagi incolas, accolafque admoneri curet vt precibus suis moribundum adiuuent. Mos ille Leodina in Ditione hæctenus salutariter admodum obseruatus, constanter retinendus est: atque vtinam toto Christiano orbe vsurpetur! tunc enim, si vnquam, feruentissimæ ad Deum pro agonizante funduntur preces, etiam ab ijs quibuscum, moribundoque, inimicitia olim non leues, simultatesque intercedebant. Ferit nimirum, & potenter ferit, non modò corporis, sed & animæ fores, ferale illud cymbalum, perinde atque si cum Ecclesiastico diceret: *Memento nouissimorū, & desine inimicari.* Eccl. 28.

Opinione atque adeò voluntate nostra diutiùs in salebroso hoc scriptio- nis genere demoramur.

Claudite

Claudite iam riuos pueri, sat prata biberunt.

AMICVS FID. Opportunè puero-
rum mentionem ingessisti: heu! fle-
bunt illi, haud dubiè, si indonatos ita
præterieris.

PHIL. Quid mihi cum pueris vitæ
ianuam ingredientibus? viuant illi &
diu viuant: negotium cum moribun-
dis mihi est; fuit, inquam hætenus;
nunc obligatam exolui fidem.

AMICVS FID. Quasi verò mori-
bundorum catalogo expungendi sint
pueri: Parcas, pueris non parcere, iux-
ta mecum intelligis Philarete; quàm
sæpè vix nati denascuntur! pari tamen
cum adultis æternæ mortis periculo,
si non etiam maiore, exponuntur. Age
ergo, veluti Opilionibus agnelli (mini-
ma licet gregis portio) ita & Pastori-
bus, atque ad eò tibi Philarete, paruuli
istricordi esse debent.

PHIL. Verè (vt omnia) Eccl. c. 18.
Cùm consummauerit homo, tunc incipiet.
At, quale erit istud Hysteron prote-
ron? ab Extrema Vnctione, quæ fit in
morte, ad primam quæ fit in vitæ ia-
nuæ

na, id est in Baptismo. Ne verò contra Baptismi ordinem aut dignitatem aliquid moliamur, pauca dumtaxat ex eo, in gratiam paruulorum, per modum Appendicis delibabimus.

A P P E N D I X

DE SACRAMENTO BAPTISMI.

Quenam materia Baptismi?

Materia remota Baptismi, est aqua naturalis: proxima verò, est externa corporis ablutio; siue fiat ea per immersionem corporis in aquam, siue per infusionem, siue etiam (in necessitate) per adspersionem. Neque tamen omnis aqua, licet vera & naturalis, idonea est ad baptizandum, nisi sacris in fontibus benedicta sit (intelligendum Baptismus in Ecclesia, de more, solemniter celebratur) nam si urgente necessitate aliqua Baptismus, extra Ecclesiam sine cærimonijs moribundo conferatur, quælibet aqua (modo naturalis sit) ad baptizandum idonea erit.

Dicitur,

Dicitur, *Naturalis*: ad excludendam cereuisiam, sudorem, lachrymas, saliuam; aquam rosaceam, aquam distillatam, aut alium liquorem artificialem specie differentem ab aqua naturali. Vide Martinum Bonacinam to. 1. de Theol. morali fol. 46.

Potestne ad baptizandum alia aqua quam naturalis adhiberi?

Sunt Authores, benè multi, qui doceant in casu necessitatis, deficiente aqua naturali, artificialē adhiberi posse; qualis est aqua rosacea, vel aqua aliorum florum, siue etiam herbarum & plantarum per stillationem elicita. Ita asserit Ioannes Puteanus Sacræ Theologiæ Professor Regius, in Academia Tolosana: cui assentitur Ioannes Præpositus: vterque in 3. part. D. Tho. quæst. 66 art. 4.

Ideò autem, in extrema necessitate, liquores illi adhiberi possunt, quod non omninò constet an differant specie ab aqua naturali; & quod Ecclesia hactenus non definiuerit nullo planè casu vllam aliam aquam à naturali, sufficere ad valorem Baptismi.

An

*An hoc pacto, irreuerentia Sacramēto nō ir-
rogatur? periculoq; irritationis exponitur?*

Respondet in simili dubio Sancius Sacramentum quasi iuri suo cedere, nec ægrè ferre se exponi periculo irritationis, vbi de salute proximi spiritali & de maiore securitate agitur; Et, quod vbi charitas cum religione concurrat, religio haud difficulter charitati cedit: quamquam Baptismatis irritationi cauebitur, si sub conditione, videlicet si materia hæc idonea sit, conferatur; quod omninò faciendum censet Ioannes Præpositus, sublatoque periculo, quæ sita que diligenter & inuenta aqua non dubia, Baptismum sub conditione si baptizatus sit superstes, iterandum.

DE FORMA BAPTISMI.

Forma Sacramenti Baptismi sunt hæc verba: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.*

Diligentes esse conuenit Pastores, vt intelligant an Obstetrices nouerint debitam formam Baptismi proferre, & materiam applicare.

V

Expedi

Expedit vt formam linguâ vernaculâ potiùs proferant quàm Latinâ: Latinam enim cùm non intelligant, pronum magis est vt in ea efferenda errores aliquos admittant. Videndum ne quid addant vel detrahant formæ. Sunt quæ, ex stultâ deuotione, addunt formæ, Nomen B. Virginis, vel Sanctorum aliquorum, vel omnium, dicentes: *Te te baptize au nom du Pere, & du Fils, & du S. Esprit, & de la glorieuse Vierge Marie, ou bien: Et du Bien heureux*

a Iacobus de S. François, ou bien: Et de tous les Saints & Bien-heureux.

Graf-fijs in suis dec. Periculosæ plenum opus alex! Est non nemo qui audeat asserere eiusmodi additionibus Baptismi formam totam vitari. *a*

aur. p. 2. l. 1. c. 3. n. 24. Rubens de Sac. in 4. Sent. dist. 2. Sed credibile est, eiusmodi additiones non ideò fieri vt infans baptizetur in nomine aut virtute B. Virginis, sicut baptizatur in nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti, sed vt Baptizato B. Virginis aut Sanctorum patrocinium & intercessio profit ad gratiam baptismalem conseruandam. Sic autem acceptæ conditiones illę, nihil habent

bent quod formæ perfectioni obsistat. Adde, verba in quibus tota formæ perfectio consistit (nempe, *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*) priùs tempore operari effectum suum quàm particulæ illæ (*& B. Virginis, & Sanctorum omnium*) addantur, & ideò neque ab eis tolli posse, qualemcunque tandem errorem significant.

SVBIECTVM BAPTISMI.

Subiectum Baptismi est quilibet homo natus, existens in hoc mortali corpore siue sit infans, siue adultus, siue sit vir, siue fœmina. *a*

Dicitur *homo natus*, quia non potest baptizari infans in utero matris existens, qui necdum prodijt in lucē: *b* si tamen prodijt aliqua ex parte, baptismus in necessitate administrandus est in qualibet corporis parte, etiam in solo digito, si nequeat in capite baptizari. Hanc autem doctrinam ita extendunt aliqui vt ad valorem baptismi dicant sufficere si aqua capillos tantùm attigerit: *c* quia capilli reputantur tanquam partes hominis; vnde illis ablutis homo simpliciter dicitur ablu-

a Bonacina

to. 1.

fol. 57.

b Idem

tom. 1.

fo. 49.

c Sotus

in 4.

dist. 3.

q. vnic.

art. 7.

§. 3.

Vas-

quez

tom. 2.

in 3.

part.

disp.

tus. 146.

a Hur-
radus
de Sac.
Bapt.
disp. 1.
diff. 6.
Pre-
positus
in 3. p.
D. Th.
q. 66.
art. 8.
dub. 3.
nu. 93.

tus. Sicuti moribundus in minima sui corporis parte abluī, siue baptizari potest, ita etiam cum exigua admodum aquæ quantitate. Panormitanus & Innocentius IV. in c. debitum de Baptismo, aiunt quamcumque guttā aquę ad Baptismi valorem sufficere: quam opinionem etsi aliqui generatim non admittunt, admittunt tamen in fauorem moribundorum puerorū, quibus baptizandis, si quantitas maior non superpetat, vel vnā aquæ guttam sufficere haud grauatè concedunt. *a* Debet autē gutta illa non nihil per corpus, vel per corporis partem defluere; non enim illud ablueret si immobilis permaneret.

An puero moribundo, quando baptizatur, susceptor, siue patrinus debeat adhiberi?
b Sotus
in 4.
dist.
42. q.
1. art.

Non est credibile Ecclesiam voluisse obligare parentes ad quærendos paternos in casu talis necessitatis: vnde nulum extat eius tale præceptum. *b*

1. Quod si tamen aliquis in eiusmodi Henri-
baptismo, tenendo infantem Suscep-
quez l. toris munus obeat, non ideò Patrinus
2. c. 18 aut Susceptor efficietur. Susceptio e-
& alij. nim est cærimonia ab Ecclesia institu-
ta

ta ad Baptismum solemnem ac proinde solemnitate deficiente, deficit quoque vera susceptionis ratio. Vide Granadum de Sacr. in 3. part. contr. 4. tr. 2. disp. 5. nu. 4. Sanchez de matrimonio tom. 2. l. 7. disp. 62. nu. 15.

DE BAPTISMI MINISTRO.

DVplex est Baptismi Minister: Minister ex officio siue solemnitatis, & Minister necessitatis. Minister ex officio est Sacerdos. Minister necessitatis est omnis homo habens usum rationis, potensque ac sciens debitam formam proferre & materiã applicare.

Potest ergo fœmina baptizare, vt a *Bo-* obstetrices ratione necessitatis; quin & *nacina* Hæreticus & Paganus, modò intentionem habeant baptizandi, baptizare *tom. 1. sol. 55. nu. 4.* poterunt. *a*

Aduertendum est seruari debere ordinem inter Ministros necessitatis, ita vt Diaconus præferatur Subdiacono; Clericus Laico; Vir Fœminæ.

An grauis sit culpa hunc ordinem inuertere?

Inter Ministros necessitatis non videtur

a So- detur grauis esse deordinatio, nec pro-
 tus in inde grauis culpa si vnus alteri præfe-
 4. di- ratur; quandoquidem nulli ex officio,
 stinc. 4 ius competat baptizandi, præterquam
 quæst. Sacerdoti. a

vn. art. Sunt qui doceant Laicum bapti-
 1. zantem præsentem & non contradicen-
 Suarez te Sacerdote (modo absit cõtemptus)
 in 3. non peccare nisi venialiter. b

part. t. Inter alios verò necessitatis Mini-
 3. d. 31 stros Sacerdote inferiores, baptizet il-
 b Va- le qui peritior est & expeditior. Si mu-
 lentia lier sit peritior & expeditior viro, vt
 tom 4. sunt communiter obstetrices, ne qui-
 disp. 4. dem venialiter peccabit, si baptizandi
 que. 2. partes, præteritis alijs, sibi vindica-
 pun. 1. uerit. c

Ioann. In præsentemortis periculo possunt plures
 Suarez simul baptizari.

in En- Ita censet D. Thomas d nihil enim
 chirid. desideratur ad valorem Sacramenti,
 casuum nec vlla fit ei irreuerentia, etiamsi nõ-
 con- nihil à consueto ritu recedatur, pro-
 scien- pter extremam baptizandorum neces-
 tia. l. sitatem.

5. verbo Baptismus. c Pitigianus in 4. sent. tom. 1.
 disp. 6. q. 1. art. 1. Syluius in 3. part. q. 67. art. 3.
 & aly. d In 3. part. q. 66. art. 5. ad 4.

sitatem. Immo, est qui existimet, etiam extra casum necessitatis, baptizantem plures, mortaliter non peccare, si fiat id citra scandalum; d proferenda autem tunc est forma numero plurali.

Infans moribundus (si ad eum non esset accessus, vel valde periculosus) aqua adspersione baptizari poterit.

Constat enim quamcumque ablutionem, siue fiat immersione, siue infusione siue adspersione, quantum ex se est, sufficere ad valorem & essentiam Baptismi: quia quaecumque ex his est vera ablutio, quæ verbis formæ Baptismi significatur. Et verò, satis constat Ecclesiam hoc baptizandi modo olim usam esse: nam & S. Laurentius aquæ adspersione baptizasse legitur; Et de Apostolis creditur adspersione baptizasse, quando vna die quinque millia baptizauerunt, vt dicitur Act. 4.

In praxi tamen, secluso casu necessitatis, seruandus est modus in vnaquaque Ecclesia, pro tempore, præscriptus & vsitatus.

In Ecclesijs vbi mos vsitatus est baptizandi per immersionem, in casu

a Sotus
in 4.

sen. di.

4. qua.
vnic.

art. 4.

§ se-
cundò
sequi-
tur.

a Lay- necessitatis baptizari poterit per aquæ
man l. affusionem; Et ubi trina viget immer-
5. tra. sio, vnica adhiberi poterit cum inte-
2. c. 4. gra formæ pronuntiatione, *a* ob mo-
n. 4. ræ periculum, ne infantem priùs mo-
Zam- ri contingat quàm tres immersiones
branus fiant.

de Sac. Peccántne mortaliter Sacerdotes, vel Laici
Bapt. in peccato mortali baptizantes?

c. 1. du. Etsi multos viros doctos videam
12. n. 9 in ea esse opinione: *b* magis tamen af-
b Hur- sentior ijs qui contrarium tenent, nem-
tadus pe baptizantes moribundum in pecca-
de Sac. to mortali, non peccare mortaliter. *c*
in ge- Et ratio est, quod ille, qui baptizat in
nere necessitate, non gerit se vt ministrum
disp. 4. solemnitatis; vnde non debet obligari
diff. 9. tam arctè, vt Christi & Ecclesiæ san-
Durã- ctitati conformetur.

aus in Audiendus Petrus de Cabrera: Mi-
4. dist. nister necessitatis, inquit, siue sit Lai-
5. q. 6. cus,
Gabriel q. vnic. a. 3. d. 2. c Caietanus, Soto, Va-
lencia, Henriquez, Suarez: Et è recentioribus Ia-
cobus Granado de Sacram. in 3. part. contr. 3. tra.
5. disp. 5. nu. 6. Præpositus in 3. part. quest. 64.
art. 6. dub. 1. Mercerus de Sacramen. in 3. part. q.
64 ar. 6. dub. 1.

cus, siue Sacerdos, qui in peccato mortali administrat Sacramentum, etiam si videns & sciens faciat, non peccat mortaliter, imò verò neque venialiter, si aliquam habeat reuerentiam, & cum aliquo timore & pudore id faciat; & addit argumenta adlucta in contrarium, tantùm procedere de Ministro qui ex officio, & cum solemnitate Sacramentum istud administrat. Ita ille de Sacra. q. 64 art. 6. disp. 1. §. 4. n. 17.

Atque hæc de Baptismo, tribusque alijs Sacramentis in moribundorum gratiam dicta sufficiant; ne meritò querantur Theologi morales, nos fallacem nostram audacter nimis, & largè, alienam in messem immittere.

AMICVS FID. Quid ais, Philarete? orexim proritasti veriùs quàm sedasti.

PHIL. Orexim malim quàm nau-seam proritasse: quibus hæc non sufferint, poterunt si volent, & quando volent, ex indicatis Aucto-ribus altera tanta, & eo plura, mutuari. His interim vtere tu, & illud à Domino Deo tibi dictum puta: *Esto fidelis vsque ad mortem, & dabo tibi coronã vitæ.* Apoc. 2.

F I N I S.